

EĞİTİM YÖNETİMİNDE KURAMSAL GELİŐMELEF.

Vehbi ÇELİK

Eğitim yönetimi, genel olarak yönetim kuramlarının temel ilke kavram ve yaklaşımlarından yararlanmıştır. Tarihsel süreç içinde klasik kuram. yönetimde insan ilişkileri ve çağdaş kuramlar eğitim yönetimi alanındaki kuramsal çalışmaları yakından etkilemiştir. Bu yazıda özellikle yakın geçmişteki kuramsal gelişmeler incelenmeye çalışılacaktır.

Eğitim Yönetiminde Kuram ve Bilim İlişkisi

Bilim deney ve gözleme dayalı olarak gelişen dinamik bir süreçtir. Bilimin temel amacı, kuramlardan yararlanarak genel açıklamalar geliştirmektir. Bilimin normları, açık fikirlilik, rasyonellik, sonuçları topluma iletme ve objektif bir değerlendirme olarak ifade edilebilir. Kuram eğitim örgütlerinde davranışı açıklayan kurallar ve birbiriyle ilişkili kavram. varsayım ve sistematik genellemeler setidir. Kuramın üç önemli işlevi vardır. Birincisi, kuram kavramları, varsayımları ve genellemeleri mantıksal temele dayandırır. İkinci büyük işlevi, kestirme, betimleme ve açıklama olarak görülebilir. Üçüncüsü ise. geleceğe yönelik bilgi geliştirme konusunda rehberlik etme ve güdüleme işlevinden oluşur (Hoy. 1996. s. 367).

Çağdaş örgütsel kuram ve araştırma, sorun çözmeye yönelik daha yararlı ve üretken bir katkı getirmelidir. Örgütlerin karmaşıklığı ve insan davranışı, kuramsal beklentileri ve araştırmada çoğu çluk anlayışını etkilemiştir. Bazı kuramsal yaklaşımların temel görüşü, örgütsel davranışı geleneksel olmayan bir anlayış içinde açıklanabilir. Sonuç olarak çağdaş örgütsel kuram ve araş uma. yöneticilere karmaşık sorunları çözmede yardımcı olabilecek kavramsal bir set sunabilmektedir (Hoy. 1996. s. 369).

Griffiths (1995). kuramı seçiminde izlenecek ölçütleri şöyle belirlemiştir:

- Uygulanabilirlik. Kuram ile uygulama arasında iyi bir bağ varmıdır?
- Gdleme. Kuram yeni bir bakış açısı mı getiriyor yoksa modası geçmiş bir şeyi mi pekiştiriyor?
- Koşullara uygunluk. Kuram sorunun çözümü için çevresel koşullara uygun mu°
- Maliyet. Harcanılan çaba ve zaman kuramın uygulanmasına değer mi?
- Yönlendiricilik. Kuram, sorunun çözümünde yeterince yönlendirici bir rol oynuyor mu?

Bu kriterler eğitim yönetimi bilim uzmanlarına ve uygulamacılarına kuram seçiminde yardımcı olabilir. Eğitim yönetimi alanındaki kuramsal yaklaşımlar yeterince açık ve akıcı olmak zorundadır. Ancak son zamanlarda bu alanda meydana gelen hızlı kurumsal gelişmeler b paradigma savaşına yol açmakta ve kuram seçimini zorlaştırmaktadır.

Kuram bilginin geliştirilmesi için temel bir ereve oluşturur. Kurama dayalı araştırma, deneysel çalışmalara dayanarak belli yasalar ve varsayımlar geliştirir Kuram eylemi yönlendirir. Kuram, karmaşık sorunları çözmede uygulamacılara yol gösterir ve daha rasyonel kararların alınmasına yardımcı olur. Kavranısız alışan araştırmacıların ve uygulamacıların kendilerini olayları ı rasgeleliğinden kurtarmaları oldukça zordur (Aydın. 1993. s. 21 . Eğitim Yönetimi alanında çalışan kuramcı ve uygulamacıların da eğitim yönetimi biliminin kuramsal temellerini iyi bilmeleri gereki \ Eğitim yönetimi araştırmaları ve eğitim yöneticisinin örgütsel davranışı, belli bir kuramsal temele dayanmak zorundadır.

Eğitim Yönetiminin Kuramsal Temelleri

Eğitim yönetimi alanındaki kurumsal gelişmeler. 1950T yıllardan günümüze kadar olan zaman kesiti içinde ele alınmaya alışılacakta 1950)"lı yıllardan günümüze kadar eğitim yönetimini besley.:r kurumlar ve bu kuramların dayandığı felsefi yaklaşımlar büyük bir değişme geçirmiş ve bu değişime paralel olarak çok çeşitli kuramla:' ortaya çıkmıştır.

Eğitim yönetimine ilişkin kuramlar, bilgi kurumları ve rasyonel kurumlar üzerinde etkili olmuştur. Bu etkileme süreci, sadece kuramın doğasına. kuram-uy gulama ilişkisine ya da örgütün doğasına yönelik olmakla sınırlı kalmamış, liderlik, örgütsel tasarımı ya da yönetici yetiştirme gibi özel konuları da kapsamıştır.

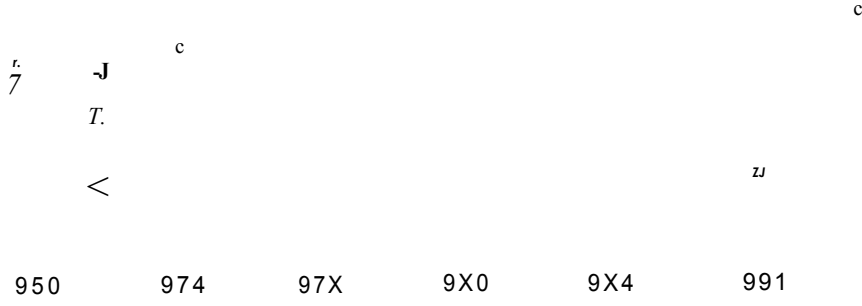
Yakın zamanda eğitim yönetimi alanında görülen büyük gelişme, başarılı bir sonucu yansıtmakta ve geleneksel yönetim sayı İt darına meydan okumaktadır. Geçmiş eğitim yönelimi İtıcı a ürünü incelediğimizde, bazı önemli çalışmaların göze çarptığı görülmektedir. 1950'li yıllar arasında mantıksal pozitivizmin felsefi bakış açısı oldukça etkili olmuştur. Griffiths'in (1956) ders kitabı, okul yönetimi sorunlarını değerlendirme ve tartışmaya yönelik kuramsal boyutlu önemli açıklamalar içeriyordu. Bu dönemde sosyal bilimlere ilişkin çalışmalar önemli görülmekteydi. Campbell ve Gregg'ın Eğitimde Yönetsel Davranış (Administrative Behavior in Education) adlı kitabı, dönemin en çok göze çarpan eseriydi. Daha sonra Halpın. yönetsel davranışı araştırmak için bir paradigma geliştirdi. Özel kuramsal yaklaşımlara bağlı çalışmalar olgunlaşmaya başladı. Griffiths'in 1959 yılında yazdığı Yönetsel Kuram (Administrative Theory) adlı kitap, geniş boyutlarıyla eğitim yönetiminde kuramı açıklayan bir numaralı örnek kitaptı. Feigl'in belirlediği kuram, daha çok ;ylem ağırlıklıydı. Griffiths'in çalışması ise antropolojik ağırlıklı gözlemsel çalışmaları yansıtıyordu (Willower. 1996. s. 348).

Eğitim yönetimi alanını etkileyen kuramsal gelişmeler Şekil İde yer almaktadır. 1950 ve 1970 yılları arasında kapalı ve açık sistem y aklaşımları egemen olmuş ve bu dönemin kuramsal temelini mantıksal ampirizm oluşturmuştur. 1974 ve 1991 yılları arasında geleneksel eğitim yönetiminde sırasıyla subjektivizm. hümanizm, eleştirel kuram ve kültürel kuram gibi paradigmalardan yer aldığı görülmektedir. Eğitim yönetimim etkileyen kuramların dayandığı yeni paradigmalardan ise yeni bilim ve postmodernizmdir (Evers ve Lakomski. 1996. s. 386)

Mantıksal ampirizmin yoğun Őekilde eleştirilmesi, geknsksel paradigmanın ciddi olarak zayıfladığına ya da tamamen etkisinin azaldığına işaret etmektedir. Çünkü kuram seçiminde bir kriter olarak deney sel uygunluk önemli güçlükler doğurmaktadır.

1950'li yılların ortalarından 1970'li yıllarda kadar eğitim yönetimi alanında pozitivizmin ve fonksiyonalizmin egemen olduğu. :u: iki dönem arasının sessiz, bir dönem özelliği gösterdiği ve günümüzde

Şekil 1. Eğilim Yönetimindeki Kuramların Tarihsel Gelişimi

Mantıksal Ampirizm

Kavnak: Willover ve Lakomski. 1996. s. 386.

çağdaş tartışmaların başladığı görülmektedir. Bu yıllar arasında az sayıdaki bilim adamının yaptığı çalışmanın özel bir değeri vardı. Çünkü eğitim yönetiminin felsefesi, sosyoloji alanında yapılan yoğun araştırmalara dayanıyordu. 1940'lı yılların sonunda sosyal bilimlerin alanında lisansüstü programlar zenginleşti, alandaki kıdemli uzmanlar arttı ve bunu lisansüstü derecelerin artması izledi (Willover. 1996. s. 345).

Eğitim yönetiminde sosyal bilimlerin ve daha az oranda ise insan ilişkilerinin etkisi görüldü. Esas olarak eğitim yönetimi alanındaki araştırma konuları belirlenmeye çalışıldı. Alanın kurucularının, mesleki örgütlerin ve en çok bu alanın öğretim üyelerinin desteğiyle eğitim yönetimi hızlı bir gelişim süreci yaşadı. Sosyal bilimlerden ödünç alınan kuram ve kavramların yerine daha çok profesyonel çalışma yapıldı (YVillover. 1996. s. 345).

1960'ların sosyal hareketleri, günümüzü farklı şekillerde etkiledi. Yaygın olarak şüphe etme anlayışı ön plana çıktı. Hatta bu alandaki bilim adamları arasında antipati oluştu. 1970'li yıllardaki değişik gelişmeler pozitivist eğilimin eğitim yönetimi üzerindeki abartılı etkisini giderek azalttı. 1970'li yılların ortalarından 1980'li yılların başlarına kadar eğitim yönetimi, diğer sosyal bilimler ve insan bilimleri gibi subjektivist ve Neo-Marksist eleştirilerin etkisi altında kaldı. Subjektivist ya da yeni-Marksist bakış açısına sahip olan bilim adamları pozitivistin kullandığı kavranılan küçük gördüler. Bu akımın savunucuları sadece kavramların kullanımının küçük gömlekle kalmadılar, aynı zamanda bu kavramlara dayalı referans verneyi de önemsiz gördüler. Örneğin Subjektivistlerin temsilcisi Greenfield'e (1986). göre pozitivist bilim, niceliksel ve ölçülebilir gerçeği

kabul etmekte, bilgisayarın grafik çıktılarını açıklaması gibi. ussallığı sınırlayan bir gerçeklik sunmaktadır. Greenfield'e göre 1970'li yıllarda çok farklı paradigmlar, eğitim yönetimini ve bu alandaki araştırma metodolojisini etkilemiştir. Böylece bu dönemde eğitim yönetimi alanında kuramsal pluralizm egemen olmuştur. (Evers ve Lakomski. 1996. s. 384).

Hodgkinson yönetim kuramlarında dört temel sayılı bulunduğunu ileri sürmüştür. Davranışçı bilim gerçek ve değer arasında köprü kurmaya kabullenmedi. hatta değerleri yok sayarak gerçekleri ele aldı. Bu karşıtığa rağmen Hodgkinson. yönetim biliminin hümanizmden daha çok ceğer yüklü olduğunu ve bu boyutun dikkate alınmadan bilimin gelişmeyeceğini iddia etti. Eleştirici kuramlar ve pozitivismle bilimde kurulan bu denge, özellikle Habermas'ın yönetim kuramında bilginin kaynaklarına ilişkin görüşleriyle yeni bir boyut kazandı. Habermas yönetsel bilgi ile ölgür olarak elde edilen bilgi arasındaki ilişkiyi açıkladı. Mantıksal deneyci için her bir sayılısının zıddına bilimsel bilgiyi destekleme doğrultusunda birtakım kısıtlayıcı düşünce çemberleri kırıldı. Böylece mantıksal deneyciliğin her bir sayılısının zıddına oldukça değişik yaklaşımlar geliştirildi (Evers ve Lakomski. 1996. s. 385).

Eğitim yönetimi, pozitivismden kolay yararlandı. Çünkü uygulanan bir özelliği vardı ve entellektüel temeli zayıftı. Eğitim yönetimi felsefesi bir hazırlığa ve yönüne ihtiyaç duyuyordu. Cıllbertson (1988). eğitim yönelimi alanında geçmiş yüzyıl boyunca bilgiye ulaşma konusunda yapmış olduğu araştırmada. mantıksal pozitivism, fenomenoloji ve Marksizm'in değişik bir biçimi olan Frankfurt Okulunun eleştirel kuramı olarak yalnızca üç önemli felsefi yaklaşımın, eğitim yönetiminin temelini etkilediğini saptamıştır.

Bazı yazarlar eğitim yönetiminde bilimi, eğitimden daha çok bir tartışma konusu olarak gömlektedirler. Bu biçim, savunmaya dayalı bir tartışmadan daha çok. hücum etmeye dayalı bir anlayışı benimsemektedir. En çok eleştirel kuramcılar ve subjektivist Greenfield gibi kuramcılara göre bilim bir düşmandır. Bu yaklaşım grubun kimliğine göre halimi küçümseme ya da bir grup için ayrı bir bilim oluşfunna sonucunu doğurabilir. Belki de böyle bir bakış açısı, naturalistik seçeneğin gücünü sınırlamadan ve pozitivismi zorlamadan daha çok. bilim dünyasını kolay bir hedefe yönelterek bilimin amaçlarının herkesçe kabul edilemez olduğunu kabul etmekte istiyordu. Eleştirel kuramcılar ve subjektivistlerin bir numaralı kalemleri, pozitivismin **kukla adam** yetiştirdiğini savunuyorlardı (Willover. 1996. s. 352).

Eleştirel kuram, cinsiyet kuramı ve subjektivist kuramlar, örgütsel kuramın ana düşüncesine karşı çıkmaktadırlar. Örneğin eleştirel kuram, bilimin kontrol etme ve yönlendirmeyi sağlayan sadece tek bir bilgi biçimini sunduğunu iddia etmektedir. Eleştirel kurama göre sosyal yapının bozulmasıyla çağdaş örgütler, politik ve ekonomik güçlere hizmet eden bu gerçeklik sunmaktadırlar, eleştirel kuram bilimi, disiplin, düzen ve otoriteyi sağlayacak bir inanç sistemini devam ettirebilmek için gücü meşru kılmaya çalışmanın kontrol edilmesi olarak algılamaktadırlar. Eleştirel kuram, insanı özgür kılmayı normatif bir misyon olarak görmektedir (Hoy. 1996. 396).

Kültürel kuramlar, sosyal bilimlerin değiştirilemez olarak kabul ettikleri sayıtlara uyum sağlamaya çalıştılar ve tabiat biliminin sınırlı desteğiyle şampiyon oldular. Peters ve Waterman, örgütsel kültür kuramının yönetime kuramlarına yeni bir bakış açısı getirdiğini savunmuştur. Örgütsel kültür kuramının yönetim kuramlarına getirdiği iki önemli katkı vardır: Birincisi, örgütlerin, özellikle kusursuz örgütlerin kendilerine özgü kültürlere sahip oldukları gerçeği. İkincisi, başarılı örgütlerin amaçlı, ancak öncelikle kestirilemeyen bir değişme sonucu ortaya çıkmalarıdır (Peters ve Waterman. 1987. s. 143-158).

1980'li yıllarda örgütsel kültür kuramının doğması ve örgütlerin başarısında örgütün sahip olduğu kültürün kritik bir faktör olarak görülmesi, yönetim bilimcilerini örgütsel kültürü incelemeye yönelmiştir. Ouchi Z kuramını geliştirmiş. Japon örgütlerinin Amerikan örgütlerinden ayrılan kültürel özelliklerini belirlemeye çalışmıştır (Balcı. 1997:). Örgütsel kültür kuramı, eğitim yönetiminde de yeni bir kuramsal çerçeve oluşturmuştur. Başarılı okulların güçlü bir okul kültürüne sahip olduğu saptanmış ve etkili okul araştırmalarında önemli bir boyut olarak okul kültürü ele alınmıştır.

1990'lı yıllara kadar önemini koruyan kültürel kuram yeni paradigma savaşlarıyla karşı karşıya kaldı (Gronn ve Ribbins. 1996. s. 452). Bununla birlikte mantıksal ampirizme dayalı epistemolojinin önemli öğeler . zıt görüşlerim devam ettiriyordu. Bundan dolayı kuram, tarafsızlığı yansıtmıyor görünüyordu. Çoğu yönetim kuramcıları postpozitivist yaklaşımın alternatif paradigmasını yeniden yorumlamaya başladı. Böylece bilimin tersine görüşler ileri süren kişiler ortaya çıktı.

Yakın geçmişteki araştırmalar ırk odaklı, etnik yapı ve cinsiyet odaklı çalışmalar, eşitlik konusunda önemli bilgiler sağlamış, bu alandaki araştırmaları artırmıştır. Çok yakın geçmişte ise. postmodernizm ve postyanısalcı düşünce, tamamen görelî ve nihilistik bir yaklaşımdır ve

sadece anti bilimsel değil, aynı zamanda kendi mantıklarına da güvenmemektedirler (YVillovver. 1996. s. 346).

Bernstein (1992) ve Rorty (1992) tarafından desteklenen postmodernizm yaklaşımı. 1990'lı yılların bir paradigması olarak ortaya çıktı. Postmodernizmin eğitim yönetimi alanındaki sistematik analizi oldukça cnidir (Maxcy. 1994). Bununla birlikte eğitim yönetimi alanında şartlara bağlı olarak meydana gelen gelişmeler, yönetim kurumlarının yeniden eleştirilmesini gerektiriyordu. Özellikle postmodernizmin mantıksal tutarsızlığı, yani postmodernizmin temel yönetim kurumlarının benimsediği görüşleri ihlal eden fikirler ile sunnesi. yönetim kuramlarında yeni bir dönemin oluşmasına yol açmıştır.

Eğitim yönetimini etkileyen 1990'lı yılların en yeni yaklaşımı olarak postmodernizm görülebilir (Maxcy. 1994). Postmodernizm eğitim yönetiminin kuramsal temelleri üzerindeki etkisi yeterince araştırılmamıştır. Ülkemizde de Şişman (1996) tarafından postmodernizm yaklaşımının örgüt kuramına etkileri yorumlanmaya çalışılmıştır. Subjektivizm, eleştirel kuram, hümanizm, kültürel kuram ve yeni bilim anlayışından sonra postmodernizm. eğitim yönetimine farklı bir bakış açısı getirmiştir. Postmodernizmin esas çıkış noktası, eğitim yönetiminde bilgi kaynaklarını sorgulayan ve epistemolojik temeli sarsan görüşler ile sunnesidir.

Eğitim Yönetiminde Postmodernizm

Evers ve Lakomski (1996) postmodernizmin eğitim yönetimine olan etkisini değerlendirmeye çalışmışlardır. Temel yönetim kuramının eleştirilmesiyle birlikte yeni paradigmanın ortaya çıkması, postmodernist düşünceyi küçümseyenlerin karşısına temel yönetim kuramcılarının varisi olacak bir paradigmayı ortaya çıkarmıştır. Böylece postmodernist eğitimi yöneticilerinin eleştirel yorumlara dayalı yayınları artmaya başlanmıştır (Maxcy. 1994).

Bazı postmodernist yaklaşıma dayalı eğitimsel araştırmalarda farklı çalışma konularının vurgulandığı ve eğitim yönetimi alanına da postmodernist düşüncenin girdiği görülmektedir. Spencer Maxcy 1994 yılında yayınladığı postmodern School Leadership: Meeting the Crisis in Educational Administration adlı kitapta, okul yönetiminin uygulamaya ilişkin bazı problemlerini, yapısalcı pozitivist kuramı ve uygulamasını, araştırmaya yöntemini ve postmodern ve postyapısalcı stratejileri ele almıştır.

Çelik

Ma\c\ eleştirel postmodern yönetim hareketini antitektelci bir yenilik olarak görmüştür.

Bilimin sürekli gelişmesi Ma\cy'nın görüşlerini doğruladı. Ancak bu gelişmenin bir paradoks olduğu düşünülüyordu. Ampirik pozitivizm ya da mantıksal eleştiriciliğin şimdiki ölçütleri. postmodernist eğitim yöneticilerinin reddettiği pozitivist yaklaşımın ölçütlerini izledi. Sonuç olarak ünlü Rorty. Maxcy'nin derleme eserinde eğitim yönetiminde postmodernist bilginin kilit sayılıklarını açıkladı. Çünkü eğitim yönetimi alanında postmodern epistemolojik tartışma çok azdı. Bundan dolayı postmodern yaklaşım, eğitim yönetimi açısından yorumlanmaya çalışıldı (Evers ve Lakomski. 1996. s. 389).

Günümüzün postmodernist eğitim yöneticileri olarak Scheurich ve Maxcy. bilgivi üreten kurumların gerçeği sunma olanağının bulunmadığını kabul etmektedirler. Başka bir deyişle kuram yoluyla üretilen gerçeğin. Allah'ın kelamı olmadığını savunmaktadırlar. Varsayımlara dayalı olarak kesri sonuçlara vanna mümkün değildir. Postivizmin bütün biçimleri yanlış olmakla beraber, en mantıklı olarak bilinen mantıksal pozitivistlerin ya da deneyicilerin ortaya koyduğu sonuçlar da yanlıştır. Pozitivizmin reddettiği nokta, postmodern yaklaşım için de geçerlidir. Mantıksal po/itivist ya da deneyci yaklaşım ile postmodern yaklaşımın bilime tepkisi aynı doğniltudadır. Bilimin sürekli başarı elde etme paradoksu karşısınca postmodernistler kolay çözümlere önem vermekte mantıksal ya da deneyci pozitivistlerin bilimin kuramı ve uygulanmasına ilişkin görüşlerini kabul etmemektedirler. Bilimin başarısı bir avantaj olarak görülse de gerçekte karmaşık ve açıklanamaz bir durum göslenmektedir. Çünkü postmodernist düşünceye göre bilimin kuramı ve bilimsel düşünce ve uygulamamı" doğruluğu reddedilmektedir. Sonuç olarak postmodernizmin felsefi doktrininin çok az olarak mantığa uygunluğu, güçlü bilgi kaynağın \ arişhkle azalmakta ve bilime kötü bir kimlik kazandınnaktadır (Evers ve lakomski. 19%. s. 390).

Postmodernizm kuram seçme probleminden kurtulmaktadır^ Ancak, alternatif kuramlarla rekabet etme şansının düşüklüğü sorununu da yaşamaktadır Postmodernizm demokratik uygulamalar ile alternatif ahlak ve eşitlik, adalet ve özgürlüğe zarar veren ve baskı yapan uygulamalar arasında bir tercih yapılmalıdır.

Postmodernist eğitim yönetimi konusunda güçlüklerin artması, bu yaklaşımın açıkça haklı çıkarılma ve temsil etme sorununa teslim olması, kesinlikle çözümsüz bir kuramsal tansiyon oluşturmasıyla yakından ilgilidir. Bu yaklaşımın bilginin fonksiyonuna saldırması, yeni bir kuram

geliştirmeye kalkışması ve üstelik şüpheli ve şaşırtıcı olarak kuram geliştirmedeki başarısı, oldukça düşündürücüdür (Evers ve La^omski. 1996. s. 392).

Postmodern yaklaşımlar, çağdaş sosyal bilimlerin temci say ılılan na itiraz etmekte ve kuram ve örgütsel bilimin standart bilgilerini reddetmektedir. Postmodenizm kültürel eleştiri yönelimlidir ve mantıksal tutarlılığa meydan okumaktadır. Postmodernistler, toplum, kültür örgüt ve hatta bilimde kaçınılmaz bir çoğulculuk, çatışma ve kesik bir ilişki olduğuna inanmaktadırlar.

Postmodernistlerin yöntemi yapıyı bozma ve yorumlamadır. Onların amacı, bütün yapıyı bozmaktır. Bozuk yapıyı parçalardan oluşa;; bütünü açıklama bir çelişki ve tutarsızlığı göstermektedir. Bununla birlikte niyet, mevcut yapıyı düzeltmek, geliştirmek ya da en iyi vizyonu sunmak değildir. Çoklu yorumlardan ziyade, doğruyu yorumlama sorunu vardır. Postmodernistler için dünya, çoklu yapılardan ve değişik gerçeklerden oluşmaktadır. Sosyal bilgi bir hükmetme aracı olarak görülmektedir. Aslında sosyal bilgi sübjektiftir ve başlı başına bir hiledir. Bundan dolayı postmodernistlerin büyük bir hedefi modern sosyal bilimlerde bilginin yapısını bozmaktır. Bu durumda örgütsel bilim açısından, çağdaş örgütsel kuramın kendisine de bir saldırı söz konusudur (Hoy. 1996. s. 369).

Örgütsel Tasarım ve Yönetmel Bilgi Kaynakları

Örgütsel yaşamda birey ve grup ilişkilerine ilişkin davranış örneklen, grupla **özdeşleşme** ve bireyin bilgiden yararlanma yolları değişiklik göstermektedir. Örgütsel hiyerarşide az sayıdaki kişi bilgiden yararlanabilmektedir. Bilgi edinme modeline göre oluşan örgüt modeli Şekil 2'de yer almaktadır.

Sosyal sistemde davranışı önceden kestirmek ya da anlamak için b.İğinin dört büyük hata kaynağının bilinmesi gerekir.

1. İletişim engeli: Kestirilemeyen ya da bilinmeyen bazı nedenlerden dolayı bilgi doğru algılanmayabilir.
2. Kannaşıklık: Özellikle sosyal olaylara yol açan nedenler oldukça kannaşıktır.
3. Kaos: Her sistemin alt sistemi değişme süreci içindedir, değişmez ve doğrusal olmayan bir sistem mümkün değildir.

(•,>lk

4 Bilginin Kuramsal sınırlılığı: Sosyal gerçekleri tahmin etmede kullanılan temel ilkeler, sınırlılık taşımaktadır (Evers ve Lakomski. 1996. s. 394).

Yönetimsel yapının ihtiyacına cevap verecek bilgilerden yararlanma yaklaşımını kullanmak gerekir. Bilginin kullanılmasında dikkat edilecek kilit nokta, yanlış olabileceği düşüncesidir. Kullanılan her bilgi hata içerebilir. Bilginin temelleri çok sağlam olmayabilir. Bununla birlikte, örgütün amaçlarına ulaşabilmesi ve görevlerini başarıyla yerine getirebilmesi için. bilgiyi kullanabilme kapasitesini geliştirecek bir

.Şekil 2. Örgütsel Düzenlemeye İlişkin Normatif Yaklaşımlar

Bilgi edinme modeli	Örgüt modeli
Sınırlama ve gruplandırma (Plato, Hodgkinson)	Hiyerarşik
Sübjektif (Greenfield)	Yapısallaşmış seçme
İnsanın ilgilen, iletişimin koşulları (Bates, Fosler)	Demokratik, katılımcı
Sınırlandırılmış rasyonellik besleme (Simon)	Dönüt ile hiyerarşileri
İnanç ağıyla bütünleşmiş uyum (Evers ve Lakomski)	Örgütsel öğrenme

Kaynak: Evers ve Lakomski. 1996. s. 393.

örgütsel tasarımın yapılması gerekir. Bu işe yönetim yapısında, belirgin bir örgütsel öğrenme tasarımının oluşturulmasıyla gerçekleştirilir. Örgütsel öğrenme yapısına sahip olan örgütlerde de bilginin hatası, hata kaynaklarının özellikleri ve hatayı etkileyecek faktörler meydana gelebilir. Ancak sosyal bilimlerde bazı genel hataları ortadan kaldırmak mümkündür.

Öğrenme yoluyla kazanılan bilgi ve hatanın her zaman olma olasılığı, özellikle örgütsel davranışı belirleyen örgütsel bilginin bağlantı yolunu anlamamız konusunda bize geribildirim vermektedir. Chris Argyris'ın 1990 yılında yaptığı çalışma, örgütsel öğrenme modeline ilişkin ayrıntılı görüşler içermektedir. En büyük sıkıntı kabul edilen kuramın uygulanmasında görülmektedir (Argyris. 1990).

Eğitim yönetiminde değerlerin fonksiyonu ve yapısı, bilginin kul anımı açısından farklı örgütsel tasarımlar gerektirir (Bcgly. 1996). Hodgkinson (1978). trans-rasyonel. rasyonel ve sub-rasyonel olmak ü/.erc üç tıp yönetsel değerlerin bulunduğunu ileri sürmektedir. Hodgkinson'a göte. sub-rasyonel değerlerin temeli hedonizm (hazcılık), davranışçılık ve ma.lıksal pozitivizm felsefesine, rasyonel değerlerin temeli hümanizm ve pragmatizm felsefesine, trans-rasyonel değerlerin temeli ise varoluşçuluk ve dini ideoloji felsefesine dayanmaktadır. Yönetsel bilgi belli felsefi temeli olan değerlerden oluşmaktadır. Örgütsel yapıda düşünülen bir değişme, yönetsel bilginin dayandığı bu değerleri dikkate almak zorundadır.

Sonuç

Eğitim yönetimi alanındaki kuramsal gelişmeler başlangıçla dalı:, çok işletme yönetimi alanında geliştirilen kuramlara dayanmaktaydı. Eğitim yönetimi, başlangıçta klasik kuram daha sonra ncoklasik kuram ve İTÜ'lerden soma da başta sistem kuramı olmak üzere değişik kuramların etkisi altında kalmıştır. 1950 ve 1970) "li yıllar arasında genel yönetim kuramlarından yararlanılmakla birlikte eğitim yönetimine özgü kuramlar da geliştirilmiştir. Böylece eğitim yönetimine özgü bir kavran sal ve kuramsal çerçeve ortaya çıkmıştır.

1970 lı yıllardan günümüze kadar ise eğitim yönetimi alanında daha hızlı bir kuramsal gelişme görülmüştür. Subjektiv izm. hümanizm, eleştirel kuram, kültürel kuram ve postmodernizm 1974 ten günümüze kadar uzanan kuramlardır. Eğitim yönetimi alanını etkileyen kuramların artması, bir paradigma savaşına yol açmıştır. Eğitim yönetimi alanını etkileyen bilgi kaynakları, epistemolojik açıdan yorumlanmaya çalışıl mıştır. Özellikle sosyal bilimlerde bilginin kaynağına ilişkin katı eleştiriler _ctiren ve bilimsel bilginin doğruluğuna kuşkuyla bakan postmodernizm. eğitim yönetimi alanında da yeni bir tartışma konusu başlatmıştır.

Eğitim yönetimi alanını etkileyen yeni kuramların, epistemolojik ve uygulama açısından değerlendirilmesi gerekir.- 1950)Terin sistem yaklaşımından sonra, çok değişik kuramlar ortaya atılmıştır. Bu gelişen kuramların ülkemiz, koşulları açısından yeniden yorumlanması gerekir. Kuramsal gelişmelerin yorumlanması, eğitim yönetimi alanındaki kuram ve uygulama bütünlüğünü sağlayabilir.

Ülkemizdeki eğitim yönetiminin kuramsal temcileri 1970" li yıllardan sonra yelerince incelenmemiştir. Sonuçta iki önemli sorun ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, eğitim yönetimi alanında çalışan bilim adamları hala eğitim yönetiminin kuramsal temcilerim işletme yönetimine dayandırmaktadır. Halta eğitim yönelimi alanında çalışan bazı bilim adamları lisans ve lisansüstü eğitimlerini eğitim yönetimi dışında tamamlamışlardır. Özellikle eğitim yönetimi literatürüne hakim olamayan işletme kökenli eğitim yöneticileri, eğitim yönetiminin kuramsal temcilerini tamamen işletme yönetimi alanında elde edilen kuramsal çalışmalara dayandırmışlardır. Oysaki artık eğitim yönetimi ayrı bir bilim dalıdır. İşleme yönetimi alanındaki kuramsal gelişmelerden etkilenmekle birlikte, kendine özgü bir kuramsal temeli vardır. İkincisi, uygulamacı konumunda bulunan okul yöneticileri, eğitim yönetimi alanında yetiştirilmemekte r. Bu alanda kendim geliştirme gayreti içinde olan okul yöneticileri i.e yeterince kuramla beslenmemektedirler. Dolayısıyla eğilim alanındaki yeni kuramsal gelişmelerden habersiz olan okul yöneticileri, kendilerini yenileme olanağından yoksun kalmaktadırlar.

KAYNAKLAR

- Argyris. C (1990) **Overcoming Organizational Defenses: Facilitating Organizational Learning**, Boston: Allyn & Bacon.
- Aydın. M. (1993). **Çağdaş Eğitim Denetimi**. Ankara: PEGEM Yayın No. 4.
- Balcı. A. (1992). Eğitim Örgütlerine Yem Bakış Açılıarı. **Eğitim Bilimi, i i Fakültesi Dergisi**, Cilt 25 s. 1
- Begly. TP. (1996) Cognitive Perspectives on Values in Education Administration: A öest for Coherence and Relevancce. **Educational Administration Quarterly**. Vol. 32 No.3
- Bemstein. R.J. (1992) **The New Constellation: The Ethical Political Horizons of Modernity Postmodernity**, Cambridge. MA : MIT Press.
- Culbertson. J.A (1988). A Century"s Öest for Knowledge Base. M.J. Boyan (Editör). **Handbook of Research on Educational Administration**. New York: Longman.
- Evers. C.W.. & Lakomski. G. (1996). Science in Educational Administration: A Postpozitivist Conception. **Educational Administration Quarterly**. Vol. 32 No 3

- Griitiths. D.E. (1995). Theoretical Pluralism m Educational Administration. J Schurich & M.L. Imber (Editör). The Knowledge Base m Educational Administration: Multiple Perspectives. Albany: SUNY Press.
- Gronn. P. & Ribbins. P. (1996). Leaders in Context: Postpozitivivist Approaches to Understanding Educational Leadership. **Educational Administration Quarterly**. Vol. 32 No 3.
- Harris. E. C. (1996). The Aesthetic of Thomas B. Greenfield: An E\ploration of Practices That Leave No Mark. **Educational Administration Quarterly**. Vol 32. No.4
- Hodgkinson. C (1978) **Towards a Philosophy of Administration**. Oxford. Basil Black\vell.
- Hoy. W.K. (1996). Science and Theory in the Practice of Educational Administration: A Pragmatic Perspective. **Educational Administration Quarterly**. Vol 32. No 3.
- Maxcy. S.C. (Ed.) (1994) **Postmodern School Leadership: Meeting the Crisis in Educational Administration**. Westport. CT: Praeger
- Peters. T.J. & YVateman. R.H. (1987). **Yönetme ve Yükseltim: Sanatı** (Çev: Selami Sargut). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Rorty. R. (1992). We Anti-Representationalist. **Radical Philosopher**. Vol. 60. Spring.
- Şişman. M. (1996. Postmodernizm Tartışmaları ve Örgüt Kurandaki Yansımaları. **Eğitim Yönetimi**, Yıl 2. Sayı 3.
- Willo\ver. D.J. (1996). Inquiry m Educational Admnstration and the Spiril of the Tunes. **Educational Administration Quarterly**. Vol 32. No 3

Yazar

Doç.Dr.Vehbi ÇELİK Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesidir.